

ПРОТОКОЛ

от обсъждане на труд „Влияние на Икономическия и паричен съюз върху Западните Балкани“ с автори доц. Калоян Симеонов, Лилиан Никифорова, Ана Печева, Славей Бижева

Присъстват:

Проф. Ингрид Шикова, Проф. Георги Димитров, д-р Линка Тонева и авторите доц. Калоян Симеонов, Лилиан Никифорова, Ана Печева, Славей Бижева

Едно депозирано писмено становище – д-р Борислав Мавров

Ход на дискусиата:

1. В началото доц. Симеонов направи кратко представяне на замисъла на текста, като посочи, че изследването е фокусирано не само върху това дали Западните Балкани (ЗБ) ще станат част от Европейския съюз (ЕС), а върху това какво е влиянието на ИПС върху ЗБ предвид процесите на неофициалната и едностранната евроизация, протичащи в тези страни. В този смисъл изследването има две насоки – членството в ЕС, от една страна, и влиянието на ИПС извън въпроса за членството в ЕС.

Доц. Симеонов подчерта, че част от задачите на текста са свързани с това да се въведе една нова тема, разполагайки я в познат контекст, което налага и включването на глава върху процеса на стабилизиране и асоцииране, както и на други части като рефериране към Копенхагенските критерии и др.

Доц. Симеонов обобщи изводите на изследването, които са в следните посоки: идеята за членство изглежда далечна и може би даже утопична, но така биха изглеждали и днешните политически реалности за хора от следвоенна Европа. ЗБ са много различни помежду си и различни спрямо страните от Централна и източна Европа (СЦИЕ) и тяхната евроинтеграция е проблем, който заслужава да се изследва. Същевременно това е пътят на тези държави, при все че има и други алтернативи и това е смислов акцент, който може да се добави в текста (съгласно бележките на Б. Мавров). Тези изводи са базирани на конкретни данни, вкл. икономически данни от ЕЦБ, ЕК и ясно показват, че еврото има доминираща роля в ЗБ.

Проф. Шикова предложи процедурата да е изслушване на всички коментари и осмисляне на бележките от колектива, без да е необходимо да се отговори на всеки въпрос или коментар, тъй като това не е обсъждане на дисертационен труд. Проф. Шикова подчерта изрично, че тези бележки и коментари ще са за доброто на текста, за да бъде той допълнително дошлифован. Текстът е на етап, на който е необходимо допълнително развиване. Ако той не е в рамките на проекта „Жан Моне Център за отличие“ и имайки предвид, че е и студентско творчество, може би нямаше да е необходима допълнителна работа, но доколкото текстът е създаден в рамките на точно този проект, то е важно да бъде направено това допълнително усилие.

2. Проф. Шикова сложи началото на обсъждането на ръкописа по същество. Тя поставя на първо място въпроса за адресата на текста, за каква аудитория е – студенти, гражданите от Западните Балкани, служители в администрацията, академични среди, широка

общественост? Отговорът на този въпрос е необходим, за да се обработи текстът така, че той да бъде максимално полезен за читателите му.

Тезата, представена от доц. Симеонов днес, би могла да бъде смисловата опора в текста – в сегашния вариант има много интересни икономически анализи, има събрани данни, но материалът се разводнява от много други неща, които не допринасят за неговата основна цел и теза. Ако екипът не иска да съкращава текста, може да представи части от изложението, които биха били ценни като образоваща информация, в приложения. Ако работата бъде изчистена от всички тези допълващи текстове, тя може само да спечели.

Относно заглавието: то насочва очакването на читателя към влиянието на ИПС. Накрая на текста се разбира, че това е „утопия“. Тогава защо си прави този анализ? В този смисъл трябва да се помисли за по-точно заглавие, което наистина отразява идеята на текста (това няма да бъде в нарушение на проекта) – например, едно от възможните заглавия е „Европейска перспектива за Западните Балкани“, защото голяма част от разглеждането е реално върху въпроса за перспективите – за членство в ЕС, за да се стигне след това до еврозоната.

Проф. Шикова заключи, че това са нейните основни академични бележки, а останалите коментари и бележки са изпратени на авторския колектив, нанесени в ръкописа.

3. Д-р Линка Тонева изрази становище, че текстът е едно голямо предизвикателство пред авторите, а и пред академичния колектив, който дава становище за този труд, тъй като проблематиката е разположена в пресечното поле на политологията, икономиката и финансите, историята, социалните науки. Приема много от бележките на проф. Шикова и на д-р Мавров. Според д-р Тонева има две големи липси по отношение на свършената от авторите работа до момента. Може би въпросът за жанра е основен и от него зависи и това как ще бъдат адресирани тези две липси. Първата голяма липса е дължимото представяне на академичния дебат по темата. Преглед на научната дискусия в текста има, но не е задълбочен и, ако текстът е насочен към научна аудитория, тази част трябва да бъде развита. Първа глава преплита реферирание към научна дискусия и една силно дескриптивна част. В определени случаи научният дебат е представен само под линия, отколкото като структуриран отделен елемент от изследването – къде спрямо дискусията се позиционират авторите. От преглед на литературата се вижда, че има много малко изследвания на влиянието на ИПС върху ЗБ. Тоест е необходимо да се обясни аргументирано защо изобщо можем да говорим за влияние на ИПС, след като няма членство в ЕС. Освен това, мнозина автори говорят за влиянието на Русия в този регион, а влиянието на ИПС не е безалтернативно, както се твърди, или самоочевиден проблем. Ако пък се заявява, че е утопичен, то още по-необходимо е да се обясни защо тогава трябва да се дискутира.

Според авторите тези страни имат място в ЕС и са твърдо убедени в това, но то засега не е доказано убедително в текста и тъкмо тази спорна теза трябва да бъде обоснована.

Втората голяма липса е методологическа. Очевидно е положен значителен труд, обработване на данни, преглед на източници. Този обем, а и характерът на свършена работа трябва да се

обоснове като в първа глава да бъде ясно защитено какво ще бъде извършено и какъв е познавателният принос на авторите.

Може да бъде развита и финалната теза, че България може и трябва да има роля в процеса на интеграция на ЗБ – важна тема, която заслужава самостоятелно внимание.

Струва си да бъдат ясно разгърнати и препоръки към процеса на присъединяване на ЗБ, вкл. по отношение на ролята на България, по отношение на сътрудничеството между тях. Тази тема също не е самоочевидна и се проблематизира – дали не могат да сформират Балкански съюз или, алтернативно, да приемат поканата да се присъединят към Евразийски съюз?

Проф. Шикова се намеси в подкрепа на контратезата, че за тези страни има алтернатива, защото страни като Сърбия са „ухажвани“ от Русия?

Д-р Тонева постави под въпрос оценката на изследователите на процесите на ЗБ относно едностранната евроизация - дали тя остава и до днес еднозначно негативна.

Отделни допълнения на д-р Тонева касаят и по-частни въпроси: реферирането към източници с данни, доказващи твърдения на авторите – напр. за корупция (изследвания на Трансперънси и Фрийдъм Хаус); данни за сива икономика, както и за използването на термина „пълноправно членство в ЕС“, който не е точен; също и на името Великобритания, което по договори е Обединено кралство.

Проф. Шикова допълни, че въпросът за присъединяването към еврозоната е свързан и с политическо съгласие, за което покриването на икономическите критерии е само предпоставка. Която и от страните от ЗБ да изпълни Маастрихтските критерии, тя може да стои извън еврозоната. Дори да е полезно за страните от ЗБ да бъдат в еврозоната, то остава въпросът защо, например, България, изпълняваща критериите за членство в нея, не е в еврозоната.

4. Проф. Димитров посочи - за пълнота на протокола, че д-р Мавров е изпратил писмено становище. Общият смисъл е, че авторският екип е свършил много съществена работа, но остава и нещо за довършване, насоки за което е изложил в становището си. Проф. Димитров допълни, че доц. Велева е споделила в личен разговор своето притеснение, че - от гледна точка на историческата наука - трудно може да се изследва бъдещо несигурно събитие.
5. Проф. Димитров направи по-цялостно обглеждане на депозирания ръкопис, подчертайвайки, че авторите - като във всеки научен контекст - са в правото си да приемат или да не приемат отправените критики и бележки, стига да останем на равнището на стандартите за международната наука – и по стилистика на изложение, и по метод на работа, и по съдържателна логика. Той започна своята оценка като се присъедини категорично към вече направените бележките на проф. Шикова. Отделно от това неговите препоръки за преосмисляне и развитие на работата са в следните посоки:

- Тезата за европейското обединение е много важна, но е оспорима и политически натоварена и поради това трябва да бъде защитавана възможно най-добре. Бихме направили лоша услуга на собствената си теза с уязвима аргументация.
- Има по-дребни проблеми: Езикът на авторите е много ясен, много зрял и авторите трябва да бъдат поздравени за това, но е необходима и редакторска работа за изчистване на технически грешки.
- Има и по-съществени: Има разминаване между намерение, отразено в заглавието, и резултат от защитената теза. Може да се постави въпросителен знак в заглавието, защото „влияниеТО“ е прекалено ангажиращо и не получава защита в свършената работа;
- Налице е двоен проблем с библиографията – първо, като начин на цитиране: авторите не следва да се цитират под линия, а вътре в хода на основния текст. Освен това оформянето на реферираната литература не е добро, въпреки че няма международен стандарт, а няколко стандарта. Един от тях трябва да бъде избран и да бъде следван в целия текст. Второ, подборът на реферираните източници - не са ползвани някои от най-цитираните и авторитетни международни автори (напр. Гургана Нучева, Алдора Елбасани) по Западни Балкани. Джон О'Бренан също има книга за ЗБ, а Хедър Грабе е автор на много повече от едната, много остаряла цитирана статия.
- Въпросът с обхвата на библиографията препраща към следващия важен проблем – актуалността на изследването. Авторите смятат, че то е актуално, но всъщност то не е такова, поради това, че предметът на изследване зависи от множество евентуални бъдещи събития. Науката може да си позволи да инвестира ресурси в изследване само на актуални – познавателни или социално значими – проблеми. Ако няма интензивен научен дебат, няма спрямо какво да ориентираш своето изследване. В неразработено научно поле няма бариери пред произволни, субективни твърдения.
- Тук стигаме до съдържателното обсъждане на авторовото усилие, заявено като изследване, въпреки че в него липсват съществени атрибути на строго научното изследване – обосновка на избора на предмет, задачи, метод на работа, хипотези, процедури за контрол и пр. Дори познавателната претенция да е само „извършен анализ“, пак има задължителни стандарти - следва да има обоснована единица на анализ, принцип за разчленяване на предмета, „формула“ за интеграция на резултата от разчленяването в интегриран смислово цяло, т.е. методология – правилата, контролът върху нещата, които се вършат в хода на работата. Изброяване на факти и нормативни положения не е анализ.
- Най-големият проблем на този ръкопис е смисловата цялост между отделните части. В резултат от казаното в първата част на текста следва да възникне очакване какво авторите следва да свършат по-нататък. Перспективите за членство на ЗБ в ЕС и в частност – в еврозоната – са разгледани във втората част, поради липса на литературни източници, единствено през примера на СЦИЕ. Обаче в първа глава е направена изричната уговорка, че СЦИЕ са типологически различен случай спрямо ЗБ. Още повече, към настоящият момент, както самите автори правилно отбелязват, вече се е променила политиката за разширяване на ЕС към ЗБ. Тоест не е възможна екстраполация на процесите в СЦИЕ към ЗБ. Така смисловата връзка между първа и втора част се губи, а също между втора и трета.
- Основна теза на колектива в третата част е, че влизането в ИПС е нещо свършено различно от евроизацията и ЕС много се пази от това фактическата евроизация да подмени спазването на критериите за ИПС. Тоест това, че в еврозоната и в ЗБ ползват еврото са две

съвършено различни неща. Както посочват авторите, от това, че има фактическа или едностранна евроизация, не може да се направи извод, че това има какъвто и да е ефект по отношение присъединяването към ЕС, освен негативен. Проблемът отново е в смисъла на цялостната логика на изложението.

- В четвърта глава най-съществен проблем, освен връзката с предходните глави, е аргументирането на тезата на авторите. Преднамерено са търсени и подбрани данни в посока потвърждаване на предварителна теза, стъпваща на вярата на авторите в нейната полезност – подход недопустим в научното изследване. Например има и един конкретен случай с таблично оформени данни, които фрапантно показват, че няма тенденция, а авторите са направили извод, че „има известен напредък“, обаче най-елементарен корелационен анализ би доказал обратното. По принцип, навсякъде в текста анализ на таблична информация не бива да се свежда до преразказ на данни „клетка по клетка“.
- Съществен порок, по принцип на икономическо изследване в този контекст, е, че то заскобява политическите – партийно-политически и гео-политически, а и всички други фактори, които обуславят развитието на историческия процес. Не може едновременно да се твърди, че мафията е съществен определящ фактор в страните от ЗБ, и да се прави абстрактен икономически анализ на развоя на събитията, сякаш няма такова влияние. Има множество проблеми, които трябва да бъдат удържани във вниманието, за да бъде анализът успешен, именно защото проблематиката е политически оспорвана.

Проф. Димитров повтори, че това е изразеното от него свободно, чисто академично мнение и от него не следва императивен административен ангажимент.

- б. Доц. Симеонов изрази благодарност за направените бележки и подчерта, че колективът ще има възможност да отрази част от направените препоръки.

Същевременно той подчерта, че идеята на авторите е била текстът да бъде насочен към широката публика, което носи със себе си и някои, приети от тях, рискове.

Проф. Димитров посочи, че в този случай това може да бъде публикация на членове на екипа, но то не може да бъде смятано за собствено научно изследване, ако общуването с адресата премахва стандартите за обосновка и доказателство, а и всяко върхово изследователско постижение по дефиниция не може да бъде за широката публика.

Доц. Симеонов добави, че ще се потърси промяна на заглавието на текста и вариантите ще бъдат обсъдени в рамките на авторския колектив.

Дискутиран беше и въпросът за допълнителния политологичен подход към такава, по същество - интердисциплинарна тема, както и за това следва ли да се политизира този процес. Доц. Симеонов подчерта, че изследването все пак претендира да бъде предимно икономическо, а не социологическо, историческо и т.н.

Относно въпроса за цитирането доц. Симеонов посочи, че е малко вероятно да преминат към препоръчания формат за цитиране в скоби. Проф. Димитров и д-р Тонева настоятелно насърчиха авторите да направят това допълнително усилие в полза на прилагането на водещия международен стандарти и улесняване читателя, както и по силата на приоритетната задача

научните резултати да се публикуват в чужбина. Авторите посочиха, че библиографията не е окончателно оформена и тя ще бъде съществено прецизирана.

В заключение авторският колектив пое ангажимент да обсъди внимателно получените бележки и коментари и да продължи работата по ръкописа.

Приложения към протокола:

- **Аудиозапис от заседанието**
- **Становище от Д-р Борислав Мавров**

Изготвил протокола:

Д-р Линка Тонева

СТАНОВИЩЕ

от

д-р Борислав Хр. Мавров

ОТНОСНО: изследователски труд на тема „Влияние на Икономическия и паричен съюз на ЕС в Западните Балканите“ на авторски колектив, ръководен от доц. д-р Калоян Симеонов, разработен в рамките на дейностите по проект “Жан Моне” Център за високи постижения към Катедра Европейистика на Софийски университет “Св. Климент Охридски”, фокусиран върху преподаването и научните изследвания в сферата на европеизацията на страните от Югоизточна Европа.

Текстът на предложения труд отговаря на високите стандарти на работа, които екипът по проекта си поставя да следва в заложените дейности по проекта. Отличава се със сериозна дълбочина, както и притежава необходимата научна и практическа значимост. Предложеният текст се характеризира с общ методологичен подход и хомогенност. Макар и дело на авторски колектив, в него не личат разностилност и недобра вътрешна свързаност на текстовете. Структурата на работата е ясна, симетрична и подходяща с оглед целите на авторите и фокуса на засегнатата тема.

Въпреки това, и с уговорката, че не съм добър специалист по отношение на икономическия и паричен съюз на ЕС, си позволявам в дух на критична колегиалност да отправя следните коментари по предложения текст:

- В увода на текста следва по-ясно да бъде обяснена и по-задълбочено интерпретирана взаимовръзката между бъдещето разширяване (вкл. разширяване в посока Западни Балкани) и концепцията „ЕС на няколко скорости“;
- В увода/заключението авторите да очертаят паралелно и в духа на сценариите от „Бялата книга“ евентуални сценарии за „Западните Балкани“ и възможни алтернативи и/или етапи пред тяхната интеграция, в това число и алтернатива на Икономическия и паричен съюз на ЕС (разбира се, подобни сценарии биха имали може би спекулативен характер, подобно на тези от „Бялата книга“). От друга страна, перспективата на „неприсъединяване“ е най-реалистичната и следва да бъде по-детайлно характеризирана;
- По отношение на „евроизация“ в Западните Балкани, при възможност, би могло да се потърсят паралели не само с България, но и с други страни, които вече са членки;
- Това, което по мое мнение, липсва като перспектива в анализа на „Новите предизвикателства пред процеса на присъединяване на Западните Балкани към ЕС“ е

намесата на трети, външни сили в Западните Балкани (Русия, Турция) – добре би било, ако авторският колектив прецени, да се очертаят тяхната роля, възможности за въздействие и крайни цели. Въпреки че, акцентът на текста е в икономическата интеграция, той би могъл да придобие особена стойност, ако се очертае „факторът Русия“, например в контекста на опита за преврат в Черна гора и пр.

- Текстът следва да бъде пунктуационно и стилистично изчистен, както на места и смислово. Напр. на стр.12 се говори за „Първоначалната идея“ на текста, което създава се усещането, че идеята е променена в последствие; отново в първите редове на Увода, се споменава Жан- Клод Юнкер, като „нов председател“ на ЕК, докато в момента той се намира вече в средата на своя мандат и пр.

В заключение, вярвам, че въпреки споменатите критични бележки, предложеният текст е един отличен и с подчертана добавена стойност и принос научен труд, който следва да бъде непременно публикуван.

София,

2 май 2017 г.

С уважение,

(д-р Борислав Мавров)